

Missziós öntudatképzés Magyarországon

LÁNYI BÉLA

Bevezetés

1959-ben született Budapesten. Tanulmányait Budapesten és Mödlingben (Ausztria) végezte; Verbita szerzetes. A fehér-oroszországi misszióban a verbiták Hitoktatóképző Intézetének igazgatója, illetve a négy katolikus egyházmegye építési igazgatója volt. A Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola tanára.

Arról kellene beszélnem, hogy miképpen lehet ma Magyarországon missziós öntudatképzést végezni. De a kérdést valójában így is fel lehetne tenni: lesz-e még kereszténység Magyarországon, mondjuk ötven év múlva? A missziós öntudat ugyanis létfeltétele közösségeink továbbélésének. Jézus szavai az emberi életről vonatkoztathatók egyházunk életére is: *„Aki meg akarja menteni életét, elveszíti azt. Aki pedig elveszíti életét értem, az megnyeri azt.”* Ha igyekeztünk csak arra koncentrálni, hogy helyi plébániáinkat, intézményeinket „megmentsük”, akkor valójában elveszítjük azokat. Ha viszont a gondviselésbe vetett hittel, nagylelkűséggel nézünk távolinak tartott ügyekre is, például a misszióra, akkor Isten áldása fog kísérni.

Ezt legszemléletesebben egy bölcs mátraalji plébános világította meg. *„Ha falunkban az Alvégen ég valakinek a háza, és a Felvégen lakók nem akarnak segíteni, akkor könnyen lehet, hogy az ő házuk is odavész, hiszen a terjedő tűz már nem fog megállni a két falurész határán...”* Valóban, a más gondjaira való nyitottság a saját problémák megoldásában is segít.

„Prófétai párbeszéd”

Ez lesz az első gondolat, amivel referátumom foglalkozik: a missziós öntudatképzés együtt jár egy nyitottabb egyházkép kialakításával. A második gondolat azt tartja szem előtt, hogy a missziós öntudatképzés hitünk tanításának jobb megértését is célozza, hiszen ma sok katolikus számára sem világos, hogy Krisztus valóban minden nép abszolút megváltója, pedig ez a hitünk alapozza meg igazából missziós küldetésünket. Harmadik gondolatként pedig arra szeretnék rámutatni, hogy a missziós öntudatképzés együtt jár a távoli országokkal vállalt szolidaritással is. Végül egy negyedik gondolat a fentiek megvalósításával, a missziós öntudatképzés hazai fórumaival foglalkozik.

Mindez kihívás. Nem megy egyszerűen. Ahogyan a verbita missziósok legutóbbi általános káptalanja találóan megfogalmazta: a missziós öntudatképzés valójában *profétai párbeszéd*, hívőkkel és nem hívőkkel. A proféták sorsa pedig általában nem a békés öregkor...

1. Elégé nyitott-e az egyházképünk?

Merjük feltenni ezt a kérdést! Ma Magyarországon a lakosság többsége katolikusnak számít, de a vallásukat gyakorlók száma legfeljebb egy szerény kisebbséget tesz ki. A rendszerváltás utáni igyekezet minden téren megszorította iskoláink, intézményeink számát. Visszatértek a szerzetesrendek, de a kezdeti lelkesedés után ma kifulladásban vannak. Még ma is keletkeznek új intézmények, de mai gondjaink meglévő intézményeink fenntartására irányulnak. Egyre jobban látszik, hogy nem minden tanár alkalmas az egyházi iskolában való oktatásra, még ha erre — anyagi vagy világnézeti okból — vállalkozna is. Hasonló dolog mondható el karitatív intézményeinkről is. Intézményessé vált a hitoktatás, a hitoktatók fizetést kapnak — de egyre nehezebb az erre való pénzt előteremteni. Intézményeink mellett, sokszor azokkal dacolva, például a bérházas helyét illetően, a hitéleti munka nagy részét mégis az előregedő papság végzi. Egyre nehezebben.

A liturgikus élet
és az intézmények
jelentősége

Így ma az egyház tanúságtétele sokak számára a liturgikus életre korlátozódik, és ez sem személyes, mert „az atyának rohannia kell”. *Hol marad a misszió, a kívülállók megszólítása?* A liturgiát tekintve számolni kell azzal, hogy az csak a „felkészítettek”, a „már hívők” számára mond valamit. Reménykedünk intézményeinkben, illetve az intézményes hitoktatásban is. Megvannak-e a katolikus egyháznak ma azok az intézményei, melyeken keresztül elérheti az embereket? Úgy, ahogyan önmagát szeretné adni? Blanckenstein Miklós jelentette ki egyik előadásában, hogy az elmúlt 40 év nyeresége éppen az lenne, amiben a túllünk nyugatra élők nem részesültek, vagyis hogy láthatjuk: *mi marad meg akkor, ha elveszük az egyháztól az intézményeit...* Mik a valóban maradandó, el nem pusztítható, örök értékek?

A hivatali struktúrák
elégelensége

Ma szerencsére vannak intézményeink, de ez a tény még inkább arra int, hogy ne csak hivatali struktúrákat lássunk bennük, hanem a másik ember megszólításának eszközeit. A pusztán hivatali struktúrák sokszor képmutatáshoz vezetnek: például az egyházi iskolákban tanító, de valójában nem elkötelezett tanároknál. Sokszor látjuk, hogy a területi elv uralkodik. Intézményeink hivatalosan megállapított (területi és egyéb) határai adják tevékenységeink határait is. Sok csoport (például külföldiek, kisebbség, „egyházilag nem szocializáltak”) kiesnek a rostán. Emellett sok *plébánia belterjes*. Sok atya nem tudja, hogy mit gondolnak róla az emberek. Azt hallják, amit hallani szeretnének. A „kívülállók”? Sokszor nem vesszük tudomásul, hogy önhibájukon kívül rekedtek kívül az egyházon. A „liberálisokat”, a „kommunistákat” hibáztatjuk.

Egy valóban missziós indíttatású egyházkép a fentiekkel szemben arra figyelmeztet, hogy nem szabad mindent az intézményektől várni. Ma sokan félnek, tartanak az intézményektől, különösen az ifjúság. Még ha „tartoznak” is egy intézményhez, például katolikus

iskolához, nehezen azonosulnak azzal. Fokozottan áll ez a területi egyházszervezet intézményeire. Még a „család” hagyományos alapintézménye is válságban van.

„Hólabda-effektus”

Megfontolandó a következő javaslat. Váljanak intézményeink az erős, jól szervezett „belső mag” kifejeződésévé — amire azután, már talán nem is intézményes formában, „rátapadhatnak” a kívüllálók. Ez a „hólabda-effektus”, mellyel Szent Pál apostol óta a keresztény misszió állandóan él. Ha Magyarországot missziós területnek tekintjük, merjünk „missziós” módszereket alkalmazni! Ne csak jajgatás legyen az, hogy „Magyarország is missziós terület”, hanem erőt, reményt, módszereket adó hiteles megállapítás!

2. Elégé katolikus-e, igazán „egyetemes-e” a hitünk?

Aki ma a missziós öntudatképzés területén dolgozik, nagyon mély elméleti problémákkal találhatja magát szemben. *A mai pluralista világképbe nehezen fér ugyanis bele, hogy Jézus Krisztus abszolút Megváltó, vagyis minden ember neki köszönheti üdvösségét, ezért minden embert fel kell keresni az Evangélium örömhírével. Ha ma nem is gondoljuk, hogy a meg nem kereszteltek feltétlenül elkárhoznak, hitünk szerint a krisztusi igazság mégis alapvető távlatokat nyit meg minden ember előtt. Itt a kihívás! Mert ezt sokan túlzásnak tartják... Sőt, véleményük szerint saját hitünk kiemelése nem keresztény embertársaink lenézésével is együtt jár. Így mondják: „Ne erőltessük saját vallásunkat másokra!”*

Kilépés a katolikus „gettóból”

Sok nyugati, egyébként hívő katolikus gondolkodó örömmel emlegeti azt a korszakot, amikor megszűntek a katolikus egyletek: kiléptünk a katolikus „gettóból” a világba! *Nem akarunk katolikus gettót! Az aggály így hangzik: a keresztény világnézet abszolutizálásával kizárjuk magunkat azok társadalmából, akik nem keresztények. Valóban: mai keresztény közösségeink kisebbek, elvben nyitottabbak is. Az is elmúlt már, amikor a Kádár-korszak elnyomása annyira szembeállított minket a nem hívőkkel. De még akkor is találkozott az ember jó szándékú, nemes gondolkodású, de más meggyőződésű emberekkel. Ateistákkal is!*

Struccpolitika volna nem számolni a világnézeti aggálllyal, mely szerint visszalépésnek tűnik Krisztus és a kereszténység abszolutizálása. A könyvesboltok vallásról szóló nem katolikus irodalma éppen ezt feszegeti: hogyan lett Krisztusból, a mélységesen emberi tanítóból Isten Fia, sőt Isten? Itt sok katolikust is meggyőznek a párhuzamok, az érdekes elbeszélések.

A világnézeti képzés fontossága

Éppen ezért a missziós öntudatot terjesztő munkában kulcsfontosságúnak látom a világnézeti képzést. Nyíltan kell beszélni mindazokról a nehézségekről, melyekkel a missziós gondolat ma szembe találja magát. Csak türelmes, mégis alapos világnézeti munkával alapozható meg a missziós gondolat. Zavaró, amikor a fenti alapkérdésből tisztán tudományos kérdést csinálnak, vagy éppen tabu témát.

3. Elégé szolidárisak vagyunk-e más országokkal?

Ha átlépjük a határt, Hegyeshalomtól kezdve szinte minden egyházközségi hirdetőtáblán látjuk a tájékoztatót, hogy most ezt vagy azt fogjuk tenni harmadik világbeli „partner egyházközségünk” megsegítésére. Ilyet Magyarországon alig tapasztalunk! Nincsenek a német „Dritte Welt Laden”-hez hasonló boltok sem, ahol olyan árucikkeket lehet kapni, melyek biztosan kizsákmányolás és gyermekmunka nélkül jöttek létre. Fehéroroszországban mindig voltak templomépítő önkénteseink — a gazdag országokból: Ausztriából, Németországból, Hollandiából. Amikor Magyarországról is kértem önkénteseket, az illetékesek ki sem hirdették, mondván, hogy a magyarok inkább Nyugatra szeretnének menni.

A missziós
önkéntesek kérdése

Még találóbban megvilágítja a szolidaritás hiányát a missziós önkéntesek kérdése. A Magyar Verbita Rendtartomány már évek óta próbálkozik missziós önkéntesek déli országokba történő kiküldésével — eddig sikertelenül, mert nem volt soha elegendő számú jelentkező magyar csoport indítására. Néhányan, akik elég jól tudtak németül és egy missziós országokban használható más nyelven is, németnyelvű rendtartományaink segítségével ki tudtak jutni olyan szegény országba, ahol segítségük jól jött. A nehézség nemcsak a missziós öntudat hiányában állt, hanem abban is, hogy a távoli országokba el is kell jutni. A repülőjegy megvételére pedig az amúgy is megsegítésre szoruló távoli misszió képtelen. Itt jó lenne, ha számíthatnánk az egész helyi egyház szolidaritására, hogy a segíteni vágyó fiatalra ne háruljon még a repülőjegy kifizetésének terhe is. Eddig a Pápai Missziós Művek, különösen Rostás Sándor országos igazgató atya nagylelkűségének köszönhetően mindig szívesen segített. Talán a jövőben sikerül a magyar katolikusok missziós szolidaritásának olyan szép jelét adni, mint a missziós önkéntesek kiküldése.

Megoldatlan a Magyarországon élő kínaiak és vietnamiak lelki gondozása. Magam is megdöbbentem, amikor vietnami barátaim a Kőbányai úti úgynevezett „kínai piacon” sátorról sátorra vezettek — olyan katolikus vietnami kereskedőkhöz, akik gyermekeiknek vietnami nyelvű hittant szerettek volna biztosítani. Mind a mai napig nem sikerült semmit sem tenni ez ügyben.

4. A konkrét szervezőmunka

Ebből azt is láthatjuk, hogy maga a szervezőmunka csak a jéghegy csúcsa. Az látszik, hogy a missziósok ilyen meg ilyen rendezvényre hívják az embereket — de ezek a rendezvények nem lehetnek öncélúak. Szervezésük akkor jó, ha az a fenti három pontban felvázolt világnézeti átformálódást segíti elő. Szükséges, hogy a szervezett programoknak ne csak rövid távú céljaik legyenek. Ne csak a szórákozást vagy a személyes kapcsolatok létrehozását célozzák, hanem

Missziós ünnepek,
hétvégék, táborok,
előadások

legyen átgondolt elvi mondanivaló, amit át szeretnénk adni. Legyen minden program kihívás! Ne csak a sikerültség, az elégedettség érzése vezessen... Természetesen arra is hangsúlyt kell fektetni, hogy a szervezés gondos legyen. Ezt a fajta „egyházi menedzsmentet” is tanulni kell. A szervező képezze tovább magát, ismerje meg a legújabb, leghatékonyabb szervezési módszereket, mások tapasztalatait.

A Magyar Verbita Rendtartomány missziós öntudatképző munkája főleg a nem intézményesített, „szabad” véleményformálásra épít. Ide tartoznak a legkülönbélebb újságok, rádió — és az, amit angol szóval „events” nevezünk. Nem találtam rá igazán jó magyar szót: ezek „események”, azaz élményt adó találkozók, táborok, koncertek... A posztmodern kor e sajátos megnyilvánulásai talán azért is jól hasznosíthatók a missziós gondolat számára, mert túlmutatnak az intézményes egyház helyi korlátain.

Szervezünk missziós ünnepeket. A legutóbbi egész napos programján több száz ember vett részt. *Szervezünk missziós hétvégéket.* Tizenöt-húsz misszionárius megy el az adott plébániára. Utcai evangelizációt végeznek, programokat kínálnak fel, melyek különböző társadalmi csoportokat vonzanak. Ezeknél, az „intézményes” lekipásztorkodástól eltérően, nem is annyira a „szereplő” a fontos, aki a programot vezeti, hanem a társak, akik személyes beszélgetésbe bocsátkoznak a jelenlévőkkel. *Szervezünk missziós táborokat* — 2005-ben majdnem négyszáz résztvevővel! Vannak a fővárosban *missziós előadások*, melyek keretében változó helyszínekkel próbálunk bemutatni egy-egy témát. Fontos, hogy az előadások kapcsán maguk az előadók is átgondolják saját részüket a missziós öntudatképzésben.

Sokan kérdezik, hogy mennyire használható ez a „laza kommunikáció” az egyház számára? A határ pedig nem az a félelem, hogy esetleg nevetségessé válnánk például az utcai evangelizáció alatt. Ilyet nagyon ritkán tapasztaltunk: az emberek örülnek, ha nyitottak vagyunk feléjük. Ellenben arra kell vigyázni, hogy az Evangélium ne váljék a fogyasztói társadalom eszközévé, őrizze meg kihívó jellegét. Egyébként nagyon hagyományos gondolkodású katolikusoknál is tapasztalható a *missziós gondolat világnézeti kihívása elől való kitérés*. Pedig a párbeszédnek az egész egyház minden szintjére ki kellene terjednie.

Befejezés

Missziós rendezvények után sok atya keserűen jegyzi meg: „most is inkább csak azok jöttek, akik mindig szoktak!” Azzal nyugtatom őket, hogy ez nem is baj. *A misszióknak ugyanis mindig két iránya van: a „belső, kemény mag” erősítése, és az arra rátapadó „külső rétegek” mozgósítása.* Mindkettő fontos. Az előzőekben említett „hólabda-effektus” a misszió igazi módszere. Adja Isten, hogy mindnyájan tanúságot tudjunk tenni hitünkéről!